

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

22. Secunda radix, quia timor poenae non potest mutare voluntatem malam, sed solus amor iustitiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

VOLENTI esse contrarium, ita ut contrarium sinistrum dextro esse dicimus, non ut nigrum albo? Nam eadem res simul & nigra & alba esse non potest: duorum autem in medio quisque positus ad alterum sinister esse, ad alterum dexter; simul quidem utrumque unus homo potest, sed simul utrumque ad unum hominem nullo modo potest. Ita invitus & volens simul esse quidem unus animus potest, sed unum atque idem nolle simul & velle non potest. Cum enim quisque INVITUS aliquid facit, si eum roges, utrum id velit non faceret? Velle respondet. Ita INVITUM ad faciendum, ad non faciendum autem VOLENTEM reperies; id est enim unum animum uno tempore habere utrumque, sed aliud atque aliud ad singula referentem. Iam vide quomodo ista per se certissima notissimaque ad propositum de coactione referat, quam malorum immimentium comminatio & metus facit. Cur hæc dico? inquit. Quia si rursum queramus quam ob causam id invitus faciat, COGI SE DICET. NAM ET OMNIS INVITUS FACIENS COGITUR, ET OMNIS QUI COGITUR, SI FACIT, NON NISI INVITUS FACIT. Restat ut volens a coactione sit liber, etiam si se quispiam cogi putet. Et hoc enim modo, omnis qui VOLENS FACIT NON COGITUR; ET OMNIS QUI NON COGITUR, AUT VOLENS FACIT, AUT NON FACIT. Quod non esse abstractæ Philosophiæ documentum, sed ubique manifestum, & non doctriam, sed naturam omnibus promptum, quod in omnibus hominibus, quos non absurdè interrogare possemus, à puero usque ad senem, à ludo litterario usque ad folium sapientis natura proclamet, in eodem loco consequenter tradit. Cum igitur omnis qui pure ex timore pœnæ præceptum facit, cogatur, & omnis qui cogitur essentialiter sit invitus & nolit, impossibile est, ut ille qui præceptum aut peccitentiam ex timore pœnæ facit, non sit invitus, non animo nolenti, non repugnanti, & non mallet non facere, si impune liceret. Quod si

*Lib. de duab.
animab. c. 10*

forte præceptum ex alio simul motivo quam ex timore pœnæ amplecti & facere dicatur, non repugno; sed cessat hypothetis nostræ controversiæ, quia ipsum duntaxat pœnæ timore facere, non honestatis aut iustitiæ dilectione supponimus.

Hinc igitur illæ toties repetitæ sententiæ nascuntur, quod si pœnæ timore præceptum fiat, coram Deo non sit in voluntate; quod aliud habent in voluntate; quod malum si fieri posset non esse quod timeant; quod, volunt fieri quod vetatur; quod mallet non præcipi; quod non ex corde faciunt; quod mallet licere, & dolent non licere; denique quod qui sic præcepta faciunt, PROCVL DVBJO invitit, faciunt, ac per hoc in animo non faciunt. Quod qui timore pœnæ opus legis facit, profecto invitus facit. Quæ omnia pronuntiata generalia sunt, ex ipsa timoris pœnarum, & ex timore facientis consideratione profecta. Inde consequenter nascitur ista iterum iterumque conclusa ratiocinatio: Ac per hoc potius ex illo rei tenetur, quod eos noverat malle. Profecto in ipsa voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat: ac per hoc in ipsa voluntate vitium est reus, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impune non potest. Quæ omnia sicut ostendunt impossibile esse, ut ille qui ex metu supplicij præceptum facit, non sit invitus, adjunctamque non habeat voluntatem malam, ita etiam ostendunt, impossibile esse, ut ex illa mala voluntate latenter vivente non sit reus. Hinc illa sancti Augustini sententia generalis. *Quantum ad opera atinet quæ foris secus aguntur, & qui timet pœnam, & qui amat iustitiam non facit contra mandatum: & idcopares quidem sunt manu, sed diffæres corde, similes actione, dissimiles voluntate.* Et illa, quæ clarius istam disparitatem voluntatis juxta principia ipsius identidem inculcata proponit: *Qui timore non peccat, quamvis non nocet, cui vult nocere, sibi tamen plurimum nocet: & abstinentes ab iniquo opere, sola tamen reus est voluntate.*

CAPV T X X X.

Secunda radix, quia timor pœnæ non potest mutare voluntatem malam, sed solus amor iustitiæ.

SED ut uberius ac planius eadem ista veritas elucescat, alterum Augustini principium proferamus, cui ipse incumbens docuit, non posse timore pœnæ voluntatem ita mutari, ut præceptum ex illo timore observando non peccet. Secundum igitur principium est, quod impossibile est, eum qui peccandi voluntate detinetur, solo pœnæ timore mutare voluntatem, sed hoc proprium officium est charitatis, qua animus à peccati tanquam iniustitiæ dilectione, ad iustitiæ dilectionem transferatur. Timor enim premit, non exhaurit cupiditatem, continet manum non animum, qui eodem modo ac si non timeret, peccato alicui affi-

xus manet. Tradit hoc ipsum non semel Augustinus: *Timor, inquit, id agebat, ne faceres, charitas id agit, ne velis facere, etiamsi impudens admittatur, ubi expressè de timore gehennæ loquebatur.* Et Sermonem decimo-quinto de verbis Apostoli: *Concupiscentiam tuam malam non amor tollit, sed timor premit; ubi de timore Dei, non hominum sermonem facit.* Et Sermonem trigésimo-nono de Tempore: *Quisquis veteris peccatum vis extinguere mandato novo Tempore, extingue cupiditatem, & amplectere charitatem.* Et in Epistola ad Anastasium, ubi de timore pœnæ & iustitiæ dilectione ex professo disputat: *Pœna corpora ET SI NON A VOLUNTATE, tamen revocat ab opere peccati. Itaque in eadem Epistola*

*Serm. 117.
apud 117.
243. dicitur
p. 117. d. 10.
C. 117. d. 10.*

Serm. 117.

*Serm. 117.
apud 117.
243. dicitur
p. 117. d. 10.
C. 117. d. 10.*

Serm. 117.

Serm. 117.

Epist. 146.

ibid.

ibid. de
con. 1. 16.

ibid. de
con. 1. 30.

ibid.

ibid. de
leg. 1. 1. 1.

ibid. cont.
leg. 1. 1. 1.

ibid. de
leg. 1. 1. 1.

Epistola eodem loco addit: *Maniter victorem se
putat esse peccati, qui penam timore non peccat. Quia
cui non impletur foris negotium mala cupiditatis,
ipsa tamen mala cupiditas inus est hostis. Vnde
alibi supplens istam sententiam addit: Neque
id sit peraciter arguo sinceriter nisi vera delectatione
iustitia. Tunc itaque vitia vitia deputanda sunt,
cum Dei amore vincuntur. Quem nisi Deus ipse non
donat. Et in libro de Moribus Ecclesie hoc
ipsam tanquam Ecclesie sensum ac doctrinam
tradit: Merito apud re (Ecclesiam Catholicam)
visum est, quam sit sub lege operatio vana, cum li-
bido animam vastat, & cohibetur poena metu non
amore virtutis obruitur. Nam ibi exprimitur
status omnium eorum qui timore poenae quasi
ex lege solum terrente, non charitate iustitiae
delectante, praeceptum observare conan-
tur. Vnde & illa absoluta sententia: Non bo-
nus est quisquam timore poenae, sed amore iustitiae.
Nam boni efficiuntur sola mutatione volunta-
tis.*

Cujus quidem rei causam si quis Augustini
principiis inhaerendo investigare velit, non
difficile fortassis ad ipsum latentis veritatis
cubile perducetur. Nam ratio videtur esse,
quod voluntas peccandi qua quisquam deti-
neretur non potest exui vel deponi, ita ut ipsum
peccatum, & non aliquid aliud averteretur
aque oderit, nisi contraria voluntate bene-
faciendi; illa autem voluntas non potest ullo
pacto haberi ex terrore legis, hoc est, ex ti-
more poenae quam lex minatur, sed est pro-
prium effectus charitatis, hoc est, dilectionis
iustitiae. Nam per istam iustitiae dilectionem
ipsam benefactum, quatenus bene seu iuste
factum est, diligitur: quod nisi diligatur,
semper animus quicquid dilexerit, male
diligit, & in perversa voluntate manet. Audi
haec de re sanctum Augustinum asseverantissi-
me securissimeque pronuntiam: *Prohibitio
peccati, quod est lex, auget profecto desiderium pec-
candi, quod non exstinguitur nisi contrario desiderio
recte sciendi, ubi fides per dilectionem operatur.
Hoc autem non praestat littera iubens, sed Spiritus
iustitiae, non ergo lex, sed gratia. Quid sit autem
illa dilectio per quam fides operatur, & quod
lex aliquid facere dicitur, quatenus timor
poenae quam lex minatur aliquid facit, sta-
tim eandem sententiam repetendo subiungit:
Virtus peccati lex est, cum per illam operatur omnem
concupiscentiam, inflammando desiderium peccati
per prohibitionem: QVOD NON EXTINGVITVR
PER IVBENTEM LITTERAM TIMORE POE-
NAE, SED PER IUVANTEM SPIRITVM DI-
LECTIONE IUSTITIAE. Hoc ipsum etiam cum
Belagianis dimicans exserte tradit: *Sed ubi
iustitiae non adiuvat Spiritus, INSPIRANS PRO-
CONCVPISCENTIA MALA CONCVPISCENTI-
AM BONAM, hoc est, charitatem diffundens in
cordibus nostris, profecto illa lex (quantumcumque
videlicet terrorem incutiat) quamvis bona, au-
get prohibendo desiderium malum: sicut aqua impe-
tat, si in eam partem non cesset insuere, vellemen-
tius sit obice opposito; cuius molem cum evenerit
maiore cumulo praecipitatus violentius per prona pro-**

*voluitur. Ecce quoties asserit; fieri non potest,
ut timore vel alia ulla ratione peccandi cupi-
ditas nisi sola charitatis iustitiae infusione col-
latur: quandoquidem lex cum omnibus ter-
roribus poenae quos incusserit, augeat potius
quam auferat peccandi voluntatem, quantumvis
aliquando externi operis executionem
comprimat. Quem coercendi peccati mo-
dum tanquam timori proprium, relicta sem-
per peccandi voluntate, post multa interpo-
sita, luculente subiicit: sine qua promissione, hoc
est, Dei beneficio dilectionem iustitiae tri-
buentis, lex pravitate facit: vel usque ad esse-
ctum mali operis, si etiam repugnans timori, concu-
piscens flamma transiendata: vel certe in sola vo-
luntate, SI TIMOR POENAE SVAVITATEM
LIBIDINIS VICERIT. Quisquis igitur vult
animum ab eo in quod voluntate ferebatur
peccato, poenarum timore refrenare, vide-
tur quidem ab eo abstrahere & mutare volun-
tatem, sed revera non mutat. Quod non
solum ex ista conjuncta voluntate, de qua su-
pra diximus, qua videlicet mallet id ipsum
facere si imponere liceret, sed etiam ex ipsa ra-
tione formali objecti, sub qua peccatum de-
clinare nititur, perspicuum esse potest. Ti-
mens enim non ideo peccatum horret, quia
peccatum est, sed quia corpori dolorificum;
quod non est peccatum odibile, sed dolores.
Vnde animus erga peccatum, erga iustitiam
qua vetatur idem profus manet. Quod ex
operibus bonis peccato diversis, quae per pra-
cepti observationem ex timore supplicij ope-
ratur, luculentius patet. Qui enim ex illo ti-
more facit eleemosynam, non eleemosyna ius-
titiam aut bonitatem diligit, sed a poenis libe-
rationem, hoc est, incolunitatem suam erga
iustitiam, vero eleemosyna profus idem ipse
permanet, sive eam ex timore faciat, sive non
faciat, & consequenter erga peccatum quo an-
tequam poenas formidaret, eleemosynam hor-
rescebat. Disertis verbis tradit etiam hoc
ipsum Augustinus; *Animus enim iustitiae (hoc est,
diliget iustitiam operis boni) si eius amore non
peccet. Tunc enim vere timebit peccare. Nam qui ge-
hennas metuit, non peccare metuit, sed ardere, ille
autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut ge-
hennas odit. Et iterum paulo post: Tantum
parvo quisque peccatum odit, quantum iustitiam di-
ligit, quod non poterit lege terrente, id est, poenae
timorem incutiente, per litteram, sed Spiritu
suaute per gratiam. Itaque ut peccatum quod
aliquis diligebat odibile, & opus praeccepti
quod oderit, dilexisse, & ita voluntatem
animique constitutionem mutasse censeatur,
non est satis ut illud quoquo modo decli-
net, & aliud faciat, sed opus est ut peccati
malitiam oderit, & boni operis iustitiam
diligat. Haec est enim vera ratio, & quasi
anima medullaque operis & mali & boni.
Quas quamdiu voluntate non odit aut di-
ligit, non peccatum aut opus bonum odit
aut diligit, sed profus aliud, quamvis ex-
terius faciendo, utriusque quasi cadaver ope-
retur. Ex quo fieri potest, ut peccatum**

ibid. cap. 19

ibid. 144
ad Aug.

ibid.

ita fugiendo maximè diligere, & opus bonum ita diligendo, maximè odisse possit. Hoc enim odio habetur aut diligitur, propter quod quippiam oderis aut dilexeris. Et ex ista ratione pretium odij vel amoris trahitur, & coram Deo ponderatur. Nam eandem materialem actionem, eodem adversus ipsam animo permanente, propter eandem rationem, & abicere & assumere; & propter diversas & odisse possumus & diligere. Sic enim qui jejunium præcepto mandatum odit, ex epulandi desiderio & jejunare & commensari potest: & jejunium propter internam incolumitatem aut timorem gehennæ diligere, eadem perseverante erga jejunium in se spectatum aversione voluntatis. Quæ consideratione dixit Augustinus de illis qui jejunant epulaturi, ne videlicet ventrem præoccupent vilia, & non possint admittere pretiosa; *Magnam opus, Christianum opus, jejunium. Noli cito laudare, quate causam, negotium venris agitur, non religionis. Et paulo post: Continent se. maior incontinentia. Quæ consideratione dixit de illis qui non propter Deum querunt Deum, quod hujusmodi non querunt Deum; hoc enim querunt, propter quod aliquid queritur: Qui propter beneficia terrena Deum querebant, non utique Deum, sed illa querebant, quia eo modo timore servilis non liberali dilectione Deus colitur. Sic ergo Deus non colitur. Hoc enim colitur quod diligitur. Et de similibus Deum ad obtruncandum aliquid ab eo colentibus ibidem loquens: Ea potius diligebant, propter quæ Dei adiutorum requirebant. Et alibi: Propere serviant, vel potius propere servientulum. Quæ consideratione ut ad rem propius accedatur, dixit de Iudæis qui opera bona ex rei temporalis dilectione facere videbantur: Propter mercedem terrenam atque carnalem Dei mandata facere conabantur, neque faciebant, quia non ipsa sed aliud diligebant. Unde illa non erant opera voluntium, sed onera potius invidiosorum. Quod sanè multo majori ratione de operantibus bonum, vel peccatum fugientibus ex timore pœnæ dicere poterat. Nam ista prorsus eadem consideratione dixit, quod superius retulimus: Qui gehennas neciunt, non peccare metuit, sed ardere. Quæ consideratione dixit in Epistola ad Galatas, quod Iudæi præcepta, quæ ad bonos mores pertinent, timore implere non poterant; quia & hominem si propterea non occidit aliquis, ne & ipse occidatur, non implet præceptum iustitiæ; sed ideo non occidat quia iniustum est, etiam si facere possit impunè, non solum apud homines sed etiam apud Deum. Quisquis ergo peccatum homicidij, vel quodcumque tandem quod perpetrare cupiebat, ex timore gehennæ aut cavet aut dolet, non hoc spectat, quia iniustum est, (hoc est enim illius celestis charitatis, quam sexcentis locis Augustinus iustitiæ dilectionem vocat) sed tantummodo quod gehennas in se veluti semen continet, hoc est, quod incolumitatem corporis doloribus destruit; cuiusmodi peccati devotio & horror & detestatio, nullo modo mutat animum aut voluntatem, sed eum perfecta peccati dilectione consistere potest. Sic enim & nos homines quotidie gravium pœnarum metu, consuetudinem eorum fugimus quos diligimus, & ipsa quos oderimus benefacimus, eadem prorsus dilectionis & odij, quæ præcedebat perseverante voluntate. Non enim repugnat rem quatenus delectabilis est diligere & tacere velle, & quatenus pœnas continet, velle vitare. Sicut ergo peccati in se spectati dilectio, cum ejus detestatione propter pœnas consistere potest, ita in ijs qui incipiunt à timore pœnæ etiam consistere solet. Quod tunc appareret, si subito timor omnis pœnæ, datâ securitate, tolleretur. Tolleretur enim ratio tota cur vitabatur, & nisi ex alio capite voluntas mutata sit, statim iterum in eadem facta prorumperet quæ diligebat. Quod Augustinus alibi dixit: Si illi promitteretur impunitas, & diceretur ei, facite quod vultis secuti, impunitum erit vobis, emitterent progressus libidinum suarum in qua quæ negligitima. Vivit enim in eis voluntas mala, ut supra dixit Augustinus, utpote quæ timore pœnæ constricta non exhausta, premitur, non exstinguitur: Aliud est enim exhausta pestis, aliud conposita.*

Hæc est igitur vera ratio, cur ille qui pro timore pœnæ conatur præceptum aut bonum facere, præculdubio, prout supra locutus est sanctus Doctor, invitus sit. Et alibi: Quoties timore pœnæ non amore iustitiæ opus legi facit, profecto invitus facit. Timor enim pœnæ non interficit præexistentem peccati voluntatem, sed illa vivente, aliam adijcit ejus detestandi rationem, quæ cum priore simul morari potest. Similiter non tollit aversionem animi ab opere bono, quia utrumque charitatis est, sed adijcit aliam ejus appetendi rationem, ut per boni operis exhibitionem pœna caveatur. Et inde fit ut utrobique invitus maneat. Inde fit, ut quicquid ex illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, nihil coram Deo; sed tantum in speciem coram hominibus operetur, hoc est, non animo & voluntate peccatum fugit, aut bonum facit, sed utrobique gehennas fugit. Hoc enim facimus quod animo spectamus & cupimus. Nam inde sunt illa quæ supra sæpius Augustinus dixit: Ac per hoc coram Deo non erat in voluntate: Ac per hoc in animo non facit. Timor aliud habet in voluntate &c. Et illud: quasi videtur ambulare in lege Dei, sed nolunt ambulare, non enim ex corde faciunt. Ex corde autem nullo modo fieri potest, quod formidine sit pœna, non dilectione iustitiæ. Nec fit in corde quod fieri videtur in opere. Nam ut aliquis qui præceptum sive affirmativum sive negativum quod non faciebat ex animo, ex corde, ex voluntate, hoc est, ut qui nolebat legem facere, velit eam, & non aliquid aliud sub specie legis, facere, nullo pacto timor pœnæ, sed sola iustitiæ charitas efficere potest, prout in eodem

In Psal. 86.

In Psal. 77.

In Psal. 67.

Cantic. 26. in Psal. 118.

In Epist. ad Galat.

In Psal. 145.

Eius. Sicut cap. 11.

Cantic. 114. Psal. 118.

In Psal. 77.

eadem loco Augustinus dicit: *Hanc voluntatem non timor, sed charitas habet.* Nam illa sola est quæ spectat ipsum præceptum, seu ipsam præcepti rectitudinem & iustitiam. Vnde in questionibus super Deuter. *Si foris scis ea quæ Deus iubet manibus fiant, & in corde non fiant, nemo tam insulsus est qui præcepta arbitretur implere.* Nam quicquid tandem Doctores recentiores dicant, in Augustini doctrina, præceptum sine præceptâ dilectione, hoc est, sine vera iustitiæ præcepti, seu Dei dilectione, non solum impleri non potest secundum modum, sed neque secundum substantiam. Aliud enim quod timendo animus intuebitur, non ipsum præceptum faciet, si sine tali dilectione operetur. Hoc enim ipsum sapius jam superius inculcavit sanctus Augustinus, & exerte quoque in libro de Spiritu & littera: *Mandatum si sit timore pœnæ non amore iustitiæ, serviliter fit, non liberaliter: ET IDEO NON FIT.* NON ENIM FRUCTVS EST BONVS QVIDE CHARITATIS RADICE NON SVRGIT. Et alibi. *Procul dubio inivus facit, AC PER HOC IN ANIMO NON FACIT.*

Hinc igitur consequenter nascitur, ut tales homines qui coacti timore pœnæ iustitiam legis operantur, aut operari videntur: non sint amici rectitudinis seu iustitiæ, hoc est, ipsius Dei, qui est iustitia, sed potius hostiles adversus eum animos gerant: *Timendo qui facit serviliter facit. Nec est amicus recti, quando vult, si fieri possit quod rectum est non uberi.* Et multo plenius in Epistola ad Anastasium, de illo disserens, qui pœnæ formidine peccatum cavet, etiam inimicum eum iustitiæ præcipientis esse docet: *Nam quantum in ipso est, mallet non esse iustitiam peccata prohibentem atque punientem. Et ut que si mallet non esse iustitiam, quis dubitaverit quod eam si posset auferret? Ac per hoc quomodo iustus est, iustitia talis inimicus, ut eum, si posset auferret, præcipientem auferat, ne comminantem vel iudicantem ferat? INIMICVS ERGO IUSTITIÆ EST, QVI PŒNÆ TIMORE NON PECCAT: AMICVS AVTEM ERIT, SI EIVS AMORE NON PECCET. TVNC ENIM VÈRE TIMEBIT PECCARE. NAM QVI GEHENNAS METVIT, NON PECCARE METVIT, SED ARDERE. ILLE AVTEM PECCARE METVIT, QVI PECCAVM IPSVM SICVT GEHENNAS ODIT. Quæ omnia si bene attentè ponderentur, facile iudicabitur, quàm rectè ac merito tantâ securitate & asseverantiâ & in-*

stantia sanctus Augustinus doceat, eum qui timore tantum pœnæ præceptum facit, ad faciendum non amore allici, sed timore cogi; procul dubio invitum esse; aliud proinde habere in voluntate, quàm id quod facit, id est, quod in animo & coram Deo non facere, sed aliud malle facere, si impunè liceret; ac propterea in ipsa voluntate peccare & reum esse, qui non voluntate, sed timore non peccat, non solum si opera externa, sed etiam ipsam internam voluntatem ex timore coëtere conetur. *Qui enim timore pœnæ rem alienam non concupiscit, puto, inquit, quia concupiscit.* Nam etiam si poneres rei alienæ voluntatem timore comprimi, velletis viveret, qua reus efficeretur. Est enim infallibile pronuntiatum, quod quisquis nudo timore quispiam, sive animo, sive corpore facit, coactus, & idcirco inivus facit, & animo non facit, sed aliud mallet plene velle & facere si impunè liceret. Quam ob causam etiam necesse est, ut ipsius legis quam facere videtur, & iustitiæ tam præcipientis quàm punientis inimicus sit, quàm de medio si posset auferret. Quæ omnia tanquam ex invicem connexa quanquam jam sæpius in ijs quæ citavimus Augustinus dixerit, alio tamen quodam loco mira brevitate, simul & profunditate complexus est, qui aureis characteribus exarari mereretur: *QVI TIMORE PŒNÆ NON AMORE IUSTITIÆ OPVS LEGIS FACIT, PROfecto INVITVS FACIT. QVOD AVTEM INVITVS FACIT, SI POSSET FERRE, MALLEt VTIQVE NON IBERI. AC PER HOC LEGIS, QVAM VELLEt NON ESSE, NON EST AMICVS, SED POTIVS INIMICVS: NEC MVNDATVR OPERE QVI IMMVDVS EST COGITATIONE ET VOLVNTATE.* Idem itaque manet, qualis ante pœnæ timorem cogitatione & voluntate iust. Nam uti lupus sive fremat sive tremat, sive ad caulam eat, sive timore pressus redeat, semper est lupus, nisi in ovem convertatur, ita animus lupinâ perveritate perverfus, sive liber in suos motus ruat, sive timore reprimatur & ad bonum adigatur, semper est lupus, malletque sine dubio, ut Augustinus loquitur, *non esse quod timeat, ut liberè faciat quod occultè desperat:* nisi forte, alio sublucente motivo in eo quod inivus facit, incipiat diligere id quod antea pœnæ timore facere cogebatur. Sed istud iam non est timoris pœnæ, sed iustitiæ dilectionis officium.